

1. rész

Szeretettel köszöntelek a roma nyelvet tanulók között!

Ne lepődj meg, hogy tegezek, de a romában nincs magázás

A nyelvről

A nyelvtanulás mindig kemény munka volt. Ez most sem változott.

A cigány-lovari nyelvnek van nyelvtana és tekintélyes szókincse, de mégis ez a legkönnyebben és a leggyorsabban tanulható idegen nyelv egy magyar számára.

A roma nyelvben a legtöbb rag a magyarnak megfelelően helyettesíthető.

Ezért a más nyelvek tanulásához viszonyítva kevesebb "alapszó" készletre van szükségünk.

Először a nyelvtant kell megtanulnunk, és közben a megtanult nyelvtant a munkalapokon begyakorolni, majd azt leellenőrizheted a megoldókulccsal. Így önállóan is készülhetsz!

Pl: segít (ige) = zhutil,	segíthet = shaj zhutilil,	segítget = zhutakerel,	segíttet = zhutavel
segített (befejezett múltú melléknévi igenév)		= zhutisardo-i-e	
(folyamatos múltú melléknévi igenév)		= zhutisarlo-i-e,	
segítő (jelen idejű melléknévi igenév)		= zhutisardino-i-e	
segítendő (jövő idejű melléknévi igenév)		= zhutimasko-i-e	
segítő (melléknév)		= zhutisarlos, zhutisardos	
segítés (főnév hímnem)		= o zhutipe	
segítő, ügyvéd (főnév hímnem)		= o zhutori	
segítő, ügyvédnő (főnév nőnem)		= e zhutorica	
ügyvédné (főnév nőnem)		= e zhutorkinya	

...

A nyelvtani rész logikus és jól tanulható, aránylag könnyen elsajátítható, hangzása lágy, kerüli a mássalhangzó torlódást.

Az egyének tanulási képességei nagyon eltérőek. Fontos az un. nyelvérzék és az akarás. Épp ezért nem lehet meghatározni az időt a nyelv megtanulásához, de a más nyelvekhez viszonyítva a leghamarabb elsajátítható.

Idejében el kell dönteni, hogy ezt a nyelvet, mint élő nyelvet, akarja tanulni valaki, mivel az aktív szókincs mindig jóval kevesebb, mint a passzív. Törekedni kell, hogy minél több aktív szókincsünk legyen, mert akkor nem érhet meglepetés. Ezt csak gyakorlással érhetjük el.

Amennyiben hozzáfogunk a nyelv megtanulásához, akkor adjuk meg a tiszteletet ennek a nyelvnek ugyanúgy mintha más nyelvet tanulnánk.

Ha a fentieket tudomásul vesszük, az eredmény nem marad el.

A **romani nyelv** az i.e. előtt KB. 2000-ben megalkotott mesterséges nyelvből a **szanszkritből** származik. A mesterséges felépítés hatása a romani nyelvben is érezhető. Ezért könnyű megtanulni.

Ezt a nyelvet sokféleképp nevezik: cigány - lovari nyelv, roma nyelv, romani nyelv.

A világon sok nyelv van, 2796 nyelv. Ezek között van a cigány nyelv a *romani*. A cigány nyelvhez legközelebb áll a dard nyelv, Indiában, Pakisztánban beszélnek így. A régi szavak hindiek Ezek: szem, kéz, nyelv, fog, fül, egy, kettő, három, száz, tej, juh, ember, ház, megy, jár, jön, ül, fekete, piros, nagy és így tovább. Ezeket a szavakat most is beszélnek ott. Akikkel a romák találkoztak, azoktól vettek át szavakat, neveket. A perzsa nyelvből származik: a nyereg, a kocsi, a görög nyelvből származik: a hét, a csont, a patkó, a város, (vásár) a virág, az út, harminc, a nyolc, a szláv nyelvből származik a zöld, a vödör, az óra. Ahogy vándoroltak, a cigányok az útkon, úgy alakultak ki a dialektusok, nyelvjárások.

Mikor Európába érkeztek, az egyik csoport a Boszporuszon keresztül, a másik csoport a Gibraltári szoroson át jött. Az első csoport Horvátországon keresztül jött Magyarországra, így lett a nevük kárpáti cigány. Sokan itt maradtak, de mások elmentek Európa más országaiba, Németországba, Svédországba, Angliába. A kárpáti cigányok nyelvében sok szláv szó van. A másik cigány csoport akkor jött Magyarországra, amikor vége volt Moldvában a rabszolgaságnak. Ezek a rabszolgák elhagyták országukat és az ott lévő cigányokkal együtt Magyarországra jöttek. Ezeknek a cigányoknak a nyelvében sok oláh szó van, így lett a nevük oláh cigány. Ők tartják legerősebben a nemzetségüket. A rabszolgák nyelve román, így a nevük beás. Ők csak Magyarországon élnek, és a cigányokkal nem mentek tovább.

Sok tanult cigány ember van a világon, akik segítik a cigány nyelvet, a kultúrát, a cigány hagyományokat. A magyar törvény védi a kisebbséget, így a cigány embereket is. Így lett Magyarországon kisebbségi önkormányzat. Most már sok városban és faluban van kisebbségi önkormányzat, és így a cigányok irányítani tudják a saját életüket. Az iskolákban is tanítják a cigány népismeretet, sok iskolában délután cigány nyelvet tanulnak

Mielőtt még megkezdénénk a konkrét tanulást, meg kell vizsgálnunk, hogy milyen tartozék kell a vizsgához. Hát elengedhetetlen a szótár. Stúdióink rendelkezésedre bocsátja a 2008-ban kiadott Nagy Kéziszótárát. A szótár első része tartalmazza a magyar-roma szótárt, majd a hátsó részére fordítva kezdődik a roma-magyar szótár.

Ismerkedjünk meg a szótárral.

Nagy Magyar - Roma Kéziszótár:

1. rész:

A szótár elején a 63. oldalig egy rövid nyelvtani összegezés található a fontosabb nyelvtani szabályokból. A 64. oldalon található az írásbeli vizsga irányított fogalmazás részéhez segítségnyújtás, amely tartalmazza a roma levélírás sajátosságait.

2. rész:

13 oldalon keresztül táblázatokat találsz a ragozások összesítéséről. Ez után következik 3 oldal üresen, hová te beragaszhatsz, vagy beírhatod magadnak mankónak, ami neked szükséges.

3. rész:

303 oldalon keresztül a magyar-roma szótár majd még két üres oldal található.

Nagy Roma - Magyar Kéziszótár:

303 oldalon keresztül a roma-magyar szótár található. Ragozott szavakat nem tartalmaz, ehhez a nyelvtant kell tudnunk. Viszont a romáról magyarra történő fordításkor a szövegkörnyezetben lévő szavak általában ragozottak. Akkor hogy kereselem a szótárban?

Pl:

„bunusardom” szót kell lefordítanom. Tudom, hogy a –sardom a kijelentő mód befejezett múlt idő egyes szám első személyű ragja. A szótó = bunu. A szótó utolsó magánhangzójáról azonnal tudom, hogy –ul(6)-os ige. Így a bunul szót kereselem. Bunul=megbán, bunusardom megbántam
tordyu” az –u rag az –ol(3)-es igék felszólító mód egyes szám második személyű ragja. Szótó = tordy.

Keresendő szó = tordyol. Tordyol = áll, tordyu = állj

„vurdonenca” az –enca stabil hímnemű főnévrag, többes szám eszközhatározós eset ragja. A szótó vurdon = kocsi, vurdonenca = kocsikkal.

„mesalyate” az –ate nőnemű főnévrag, egyes szám helyhatározós eset ragja. A szótó = mesaly. Ezt nem találom így a szótárban. Vajon miért nem? A nyelvtanból tudom, hogy a főnév magánhangzóra is végződhet (nőnem ben –a, vagy –i-re), a magánhangzót hozzágondolom, és így kereselem. Most már megvan: mesalya = asztal

Lépjünk tovább!

Mire kell még vigyáznom a roma – magyar szótár használatakor? **A betűk sorrendjére!**

Az ABC

A roma ABC sorrendje kissé különbözik a magyartól. Míg a magyarban az **x** az abc vége felé, addig a romában a **h** betű után van. Azon kívül vannak hehedzett mássalhangzók is

a **b** **c** **ch** **d** **dy** **e** **f** **g** **h** **x** **i** **j** **k** **kh** **l** **ly** **m** **n** **ny** **o** **p** **ph** **r** **s** **sh** **t** **th** **ty** **u** **v** **z** **zh** **dzh**

A mássalhangzókról

Háromjegyű: dzh

Kétjegyűek: ch, dy, ly, ny, ty, zh

Egyjegyűek: b, c, d, f, g, h, x, j, k, **kh**, l, m, n, p, **ph**, r, s, **sh**, t, th, v, z,

Egyjegyű **kh**, **ph** és a **th** úgy nevezett hehedzett hangok.

Beszédben, ha a hehedzett hangok a szó belsejében vannak, akkor a **h** –t is külön kimondjuk, mintha két hang lenne Pl: ko**the** = ott, amott

Viszont az elválasztásnál egy betűnek számítanak, ezért egyjegyű mássalhangzók.

A magyar elválasztási szabály szerint választjuk el őket. Pl: kothe – ko-the   kiejtve:kothe

beshel - be-shel   kiejtve:besel = ül

Az egyjegyű mássalhangzók hosszú egyjegyű mássalhangzók is lehetnek. Mivel a romában két betűből állnak az első betűt kettőzzük meg.

Pl: lossal = örül   kiejtve lossal

A magyartól eltérő írásjellel jelzett hangok:

a romában írva :	kiejtve:
ch	cs
dy	gy
x	hh (erős h, mint az orosz harasó szóban)
ly	lj (lágyan, próbáljuk egyszerre kiejteni)
s	sz
sh	s
zh	zs
dzh	dzs

A magánhangzókról

Eltérő magánhangzó: a   (mint a palóc a)

Hiányzó magánhangzók: é, ö,ő, ü, ú

A jövevény szavakban az é, ö és az ü hangot e és i hanggal helyettesítjük.

Pl: kép – kipo, fűrész – firizo, fedő – fedevo

A roma nyelv a magánhangzók hosszúságát írásba nem jelöli vesszővel, mint a magyar. Beszédben viszont már érzékelhető a magánhangzók hosszúsága. Egy magánhangzó akkor hosszú, ha a szó hangsúlya a kérdéses magánhangzóra esik.

Pl: shavo   kiejtve   sávó
Skamin   szkámın

Magyarba átment, illetve könnyű szavak

+ hónapok, háztartási eszközök, járművek, intézmények, épületek, vadállatok, számok, mellénevek

o rom/-	a c. férj, ember/k	e romnyi/a	a c. asszony/k, feleség/k
o shavo/e	a c. fiú/k	e shej/a	a c. lány/k
o manush/a	az ember/k (férfi)	e manushnyi/a	az ember/k (asszony)
o nyamo/ura	a rokon/k	e familija/i	a család/k
o raj /-	az úr/k	e ranyi/a	az úrnő/k
o gazho/e	a nem c. férj, ember/k	e gazhi/a	a nem c. asszony/k, feleség/k
o shero/e	a fej/k	e godyi/a	az ész/k, agy/k
o kan/-	a fül/k	e bul/a	a fenék/k, ülep/k
le bal	a hajak	e chang/a	a térd/k
o pacali/a	a gyomor/k	e palma/i	a tenyér/k
o vast/-	a kéz/k	e vuna/i	az ér/k
o zhukel/a	a kutya/k	e muca/i	a macska/k
o shimijako/ura	az egér/k	e rabi ca/i	a fecske/k
o cincari/a	a szünnyog/k	e raca/i	a réce/k kacsa/k
o fusuj/a	a bab/k	e bozuli/a	a bozót/k
o shaz/-	a káoposza/k	e piparka/chi	a paprika/k
o frukto/ura	a gyümölcs/k	e paradajka/chi	a paradicsom/k
o dudum/a	a tök/k	e rozhica/a	a rózsa/k
o fotelo/ura	a fotel/	e soba/i	a szoba/k
o balkon/a	az erkély/k	e lampa/i	a lámpa/k
o shpajzo/ura	a kamra/k	e vaza/i	a váza/k
o polco/ura	a polc/k	e divanyi/a	a diván/k
o plafono/ura	a mennyezet/k	e irka/i	a fűzet/k
o gradicho/ura	a lépcső/k	e mesalya/i	az asztal/k
le gada	a ruhák	e budyiga/i	a bugyi/k
o gad/-	az ing/k	e shipka/chi	a sapka/a
o shalo/ura	a sál/k	e papuka/chi	a cipő/k
o zokni vo/ura	a zokni/-k	e anglustyi/a	a gyűrű/k
o zubuno/ura	a kabát/k	e kher/a	a csizma/k
o kher/-	a ház/k	e gradyija	a kerítés
o vesh/-	az erdő/k	e bar/a	a kert/k
o barr/-	a kő/k	e valya/i	a patak/k
o kasht/-	a fa/k	e mal/a	a rét/k, mező/k
o foro/ura	a város/k, vásár/k	e vulyica/i	az utca/k
o gav/-	a falu/k	e luludyi/a	a virág/k
o drom/-	az út/k	e chirikyi/a	a madár/k
tordyol (3)	áll	kerel (1)	csinál, készít,
sovel (R)	alszik	xal (R)	eszik
daral (2)	fél	ushtyel (R)	félkel
merel (R)	meghal	iskiril (4)	ír
dikhel (1)	lát, néz	kamel (1)	akar, szeret
zhanel (R)	tud	marel (1)	ver, üt
avel (R)	jön	shunel (1)	hall
godyaver	okos	kalo-i-e	fekete
dilo-i-e	bolond	baro-i-e	nagy
lungo-o-zhi	hosszú	cino-i-e	kicsi
dra go-o-i	kedves	shukar	szép

Gyakorold a fenti szavak kiejtését és írását. A főnevek végén törtvonallal jelöltük a többes számot. Amint látod, a főneveket két csoportba helyeztük el. Mind két csoportnak más-más a névelője. A hímnemű szavaknak „o” névelője, a nőnemű szavaknak „e” névelője van..

Hangsúly

A romában nincs a magánhangzókön vessző, de van hosszú magánhangzó. A magánhangzók hosszúságát a hangsúly jelöli.

1. Hangsúly az igéknél:

Az igéknél a hangsúly az utolsó magánhangzón van.

Pl: phenav = beszélek; phenes = beszél; phenel = beszél

Kivételek:

Az –ajvel (1) végű igéknél az –aj szótag magánhangzójára esik a hangsúly.

Pl: bokhajvel = éhez; bokhajlom = éheztem; bokhajvav = éhezek

Az –al(2) végű igék folyamatos múlt idejében is az –aj szócska –a hangjára esik a hangsúly.

Pl: daral = fél; darajlom = féltem; darajlan = féltél; darajlas = félt

Az –ol(3) végű igéknél az utolsó előtti szótag magánhangzójára esik a hangsúly.

Pl: maladyol = találkozik; bandyol = görbül; tordyol = áll

A –vel(1) végű igéknél, hol múlt időben az –e kiesik, a hangsúly a szótó magánhangzójára tolódik.

Pl thovel = mos; thovlom = mostam; thodom = megmostam

A –del(1) és a –bel(1) végű igéknél a hangsúly:

a, jelen idejű alakoknál a szótó magánhangzójára,

b, múlt idejű alakoknál a személyrag magánhangzójára,

c, felszólító mód parancsoló alakjában, hol a szótóhoz még egy –e hang is járul egyes szám 2. személyében, az –e hangra esik a hangsúly.

Pl: a, chumidav = csókolok, chumidel = csókol, phurdel = fúj; khandel = búzlik gilyabav = énekelek, gilyabel = énekel, chambes = rágsz, chambel = rág

b, chumidom = csókoltam, phurdas = fújt, khandam = búzlóttunk, gilyabom = énekeltem, gilyabas = énekelt, chamas = rágott,

c, Chumide! = Csókolj!, Phurde! = Fújj!, Rande! Kaparj!

Gilyabe! = Énekelj!, Chambe! = Rágj!

2. Hangsúly a főneveknél:

Véghangsúlyosak: a stabil szókészlet szavai ragozott alakokban is.

Pl: khuro = csikó, shero = fej, manush = ember, xumer = tészta

khures = csikót, sheresa = fejjel, manusheske = embernek

Kivétel: a, birtokos eset (utolsó előtti, végigvonuló tárgyrag magánhangzója),

b, megszólító eset (élhangsúly).

Pl: a, khuresko = csikóé, sheresko = fejé, manushesko = emberé

b, Manusha! = Ember!, Romnya! = Asszony!, Romnyale! = Asszonyok!

Élhangsúlyosak:

a, megszólító eset,

b, mobil szókészlet (jövevényszavak) szavai általában élhangsúlyosak, megtartják eredeti hangsúlyukat.

Pl: a, Manusha! = Ember!, Romnya! = Asszony!, Romnyale! = Asszonyok!

b, nyamo = rokon, nyamura = rokonok, zido = fal, zidostar = faltól

Kivétel:

Azon idegen eredetű jövevényszavak, ahol az eredeti nyelvben is belső hangsúly volt.

Pl: gornyiko = csősz, gornyikura = csőszök, socializmo = szocializmus

Az utolsó előtti szótag hangsúlyos:

a, az utóbbi időben a magyarból átvett jövevényszavak,

b, birtokos eset,

c, Azon idegen eredetű jövevényszavak, ahol az eredeti nyelvben is az utolsó előtti szótagon volt a hangsúly.

Pl: a, hajovo = hajó, kavevo = kávé, firizo = fűrész, mentevo = mentő

b, khuresko = csikóé, sheresko = fejé, manushesko = emberé

3. Hangsúly a mellékneveknél:**Véghangsúlyosak:**

a, mássalhangzóra végződő (egy alakú) melléknevek,

b, „-o”-ra végződő háromalakú melléknevek + ragozott alakokban is.

Pl a, shukar = szép, godyaver = okos, nasul = rossz, axtom = csodálatos

b, lasho = jó, tato = meleg, cino = kicsi, zhungalo = csúnya

lashesa = jóval, tateste = meleghez, cineske = csúnyának

:

Az utolsó előtti szótag hangsúlyos:

a, „-o”-ra végződő kétalakú melléknevek + ragozott alakokban is,

b, birtokos eset mint, háromalakú melléknév.

Pl: a, moderno = modern, turcko = tarka, bipharo = könnyű, lungo = hosszú

b, manushesko-i-e = embernek a ..., zidosko-i-e = fali, falnak a ...

4. Hangsúly a határozószóknál:**Élhangsúlyosak átlalában mind**

Pl: feder = tökéletes, sigo = hamar, gyorsan, cerra = kevés

Kivétel: korkoro (korkori)= egyedül

5. Magára vonja a következő szó hangsúlyát:

a **naj** = nincs; a **maj** = közép fok képzője;

a **chi** = nem, sem; a **vi** = is.

Pl: na feder = nem tökéletes, naj ma(n), vi mange = nekem is,

chi o manush chi = az ember sem

6. Hangsúly az elöljárószók, névelők és kötőszóknál:**Nem hangsúlyosak!**

Pl: kathar = -tól, -től, opre = fölé, fölött, o, e = a, az, kaj = hol, ahogy

7. Többféleképpen hangsúlyozhatók:

a, a névmások,

b, a határozószók.

Pl: akanak = most; kana = mikor, amikor; kado = ez,

8. A többszörösen ragozott szavakban több hangsúly is lehetséges.

Pl: zhutil = segít

phenel = beszél

zhutisardinesas = segítettek volna

phendinosas = beszélt volna

Szórend

A roma mondatok szórendje általában szabad, nagyjából megegyezik a magyarral. Mégis van egy két szabály melyet meg kell jegyeznünk.

1. Az alany és az állítmány álljon egymás mellett.

2. Az alany és az állítmány is bővíthető.

Ezért az alany bővítményei az alanyi részben, utána az állítmány bővítményei az állítmányi részben legyenek.

Pl:

Az asszony főz. E romnyi kiravel.

A szép asszony vacsorát főz.

E shukar romnyi kiravel la ratyako xaben.

Alany = az asszony, állítmány = főz.

Az alany bővítvé: a szép = shukar

Az állítmány bővítvé: vacsorát = la ratyako xaben.

3. Az állítmány mindig ige. Ha a magyarban az állítmány névszó, akkor a roma a mondat végére kiteszi a létigét.

Tehát az igei állítmány sohasem hiányozhat a mondatból!

Pl: A ház **kicsi.**

A ház **szép.**

A ház **kicsi van.**

A ház **szép van.**

O kher **cino si.**

O kher **shukar si.**

Az állítmányunk melléknév. Ilyenkor a mondat végére ki kell tenni a lét igét.

Mivel az állítmányunk összetett (két szó) a romában a létige beleolvad az előtte álló névszói állítmányi részbe.

A beolvadásra és ennek írásmódjára két szabály van.

Beolvadás és jelölése:

Ha a névszó magánhangzóra végződik, akkor a végére egy „-j” kerül.

Pl: O kher **cino si.** → O kher **cinoj.** vagy O kher **cino-j.**

Ha a névszó mássalhangzóra végződik, akkor a végére egy „-i” kerül.

Pl: O kher **shukar si.** → O kher **shukari.** vagy O kher **shukar-i.**

4. a, A névmások, kérdőszavak vonzzák a létigét.

Ha a magyar mondatból hiányzik az ige, de kérdőszó vagy névmás van, akkor a lét igét nem a mondat végére, hanem a kérdőszó vagy névmás után írjuk.

Pl: Ki van ott? Kon si kothe?

Ez ház.

Kado si o kher.

Ő szép. Voj si shukar.

Enyém a kabát. Muro si o zubuno.

4, b, A létige „si = van” beolvadva:

Pl:

Ez ház.

Ez van a ház.   **Kado si** o kher.   →   **Kadoj** o kher.   vagy
Kado-j o kher.

Enyém a kabát.

Enyém van a kabát. **Muro si** o zubuno. →   **Muroj** o zubuno. vagy
Muro-j o zubuno.

Ki a bátor?

Ki van a bátor?   **Kon si** o tromano? →   **Koni** o tromano?   vagy
Kon-i o tromano?

5. Mivel a romában nincs külön alanyi és tárgyas igeragozás, ha a magyar ige tárgyas ragozású, akkor a romában ki kell tenni a tárgyat jelentő őt, vagy azt szót. A mondatok nem utalnak egymásra.

Pl: - Dikhles o shavo? -Látod a fiút?

- Dikhav.   - Látok.   ←   **Ez helytelen.**
- Dikhav les.   - Látok őt. (hn) = Látom. ←   **Ez helyes.**
- Kothe si e vaza?   - Ott van a váza?
- Ova, kothe si.   - Igen ott van. ←   **Ez helytelen.**
- Ova, kothe si **la**.   - Igen ott van ő/az.(nn) = Igen, ott van. ←   **Ez helyes.**
- Kothe si o shavo?   - Ott van a fiú?
- Ova, kothe si.   - Igen ott van. ←   **Ez helytelen.**
- Ova, kothe si **lo**.   - Igen ott van ő. = Igen, ott van. ←   **Ez helyes.**

Alanyesetben az ő = voj helyett (élőre és élettelenre is) az úgynevezett simuló alakjait használjuk: hímnemben **lo**, nőnemben **la**.

tárgyesetben az ő = voj alakjai (élőre és élettelenre is) hímnemben **les**, nőnemben **la** névmásokat használjuk.

6 . A „vi = is” szócska használata:

Míg a magyarban az „is” szócska az értelmezett szó után, addig a romában az értelmezett szó névelője előtt áll!

Pl: az ember is.. → vi o manush...;   a madár is.. →   vi e chiriklyi...;
a fiúk is...→   vi le shave...;   az utcának is...→ vi la vulyicake....

Jegyzd meg a következő határozószavak szórendjét:

Vi inke aba akanak kothe si ...→ Így is írhatod:

V' inke aba akanak kothe si...

is még már most ott van...

Játsz a szavakkal! Még most is ott van...

(letekarom az itt hiányzó „már” szót)

...   Még most is ott van...

    V'inke akanak kothe si

(letekarom az itt hiányzó „még, ott” szót)

    Már most is van...

    Vi aba akanak si...

(letekarom az itt hiányzó „már és most” szót)

Ott is van még ....

V'inke kothe si---

7. A romában a névutó nem hátul, hanem elöl áll, mint az előljáró szavak.

Pl: Az asztal **után** van.. – **Után** az asztal van.

Pala e mesalya si.

Egy névutónak több jelentése van. Ezek használatáról később tanulunk.

A hangsúlyra, szórendre és a lét igére a későbbiekben még a megfelelő résznél visszatérünk.

Tanuld meg az eddig használt szavakat!

Mielőtt a nyelvtan tanulásából tovább lépnék, előbb végezd el a munkalapok gyakorlatait és ellenőrizd le magad a megoldókulccsal..

Munkalapok, megoldókulcs 1-7.

2. Rész

Először is a névelővel ismerkedünk meg, hisz mindig szerepel a főnevek előtt.

A névelő

Egyes szám alanyesetben a névelő:

a hímnemű főnevek előtt **o**

a nőnemű főnevek előtt **e** (egyres nyelvjárásokban **i**)

Többes szám alanyesetben a névelő:

a hímnemű főnevek előtt **le**

a nőnemű főnevek előtt **le**

Hímnem egyes szám többes szám többi esetében és a nőnemű többes számú főnevek előtt a névelő:

le. Az egyes számú nőnemű ragozott főnevek előtt a névelő **la**

Pl: Egyes szám:

hímnem:

o shoshoj = a nyúl,

nőnem:

e luludyi = a virág,

Többes szám:

le shoshojenge = a nyúlaknak

le luludyange = a virágoknak

Az élettelen főnév tárgyesete, ami hímnem és nőnemben megegyezik az alanyesettel.

Pl: la luludyake = a virágnak e luludya = a virág, e luludya = a virágot

la zhulyasa = a nővel o vurdon = a kocsi, o vurdon = a kocsi

A névelő ragozására majd külön visszatérünk!

A FŐNÉV

A főnév élőlények, élettelen dolgok, elvont fogalmak neve.

Figyelem! A romában **csak az emberek és az állatok az élőlények!**

A főnevek csoportosítása:

1. Eredet szerint:

- a., **Stabil szóképzés szavai** (alanyesetben és ragozott alakban is véghangsúlyosak.)
Pl: o manush = az ember, e dej = az anya
- b., **Mobil szóképzés szavai** (nem véghangsúlyosak, megtartják eredeti hangsúlyukat ragozáskor is, ezek jövevény szavak)
Pl: o nyamo = rokon, e veriga = karika

2. Szabály szerint:

- a., **Közös főnevek** - kisbetűvel írjuk őket.
Pl: o amalipe = a barátság, e zhulyi = a nő
- b., **Tulajdonnevek** - nagybetűvel írjuk őket a névelőt is kitesszük eléjük.
Pl: e Dunyera = a Duna, o Janko = a Jancsi

3. Nemek szerint:

- a., **Hímnemű főnevek**
Pl: o vurdon = a kocsi, o shoshoj = a nyúl,
- b., **Nőnemű főnevek**
Pl: e luludyi = a virág, e chiriklyi = a madár

A főnevek nemére a szó jelentése, végződése és névelője is utal.

4. Végződés szerint:

	egyes sz. alanyeset	többes szám alanyeset
<i>A hímnemű (stabil) és nőnem</i>	- mássalhangzó	-a
<i>A hímnemű (stabil) és nőnem</i>	- i	-a
<i>A hímneműek: (stabil)</i>	- o (véghangsúlyos)	-e
<i>A hímneműek: (stabil) (képzős)</i>	- ipe vagy -imo	-ipe vagy -imata
<i>A hímneműek: (mobil)</i>	- o (belső hangsúlyos)	-ura
<i>A hímneműek: (mobil)</i>	- o (hangsúly nélküli)	-a
<i>A hímneműek: (mobil)</i>	- a	-uri vagy -ura
<i>A hímneműek: (mobil)</i>	- imato/-mato	-imatura/-matura
<i>Nőneműek:</i>	-a	-i

Rövidülés jön létre többes szám alany esetben az -in és az -aj végű főneveknél!

Pl: karf**in** = szög, karfa = szögek, asvin = könny, asva = könnyek,
phab**aj** = alma, phaba = almák

A főnévi végződéseket nagyon jól meg kell tanulni, mert a ragozásnál elengedhetetlenül kell!!!

Megállapítás: 100% biztos

A „mássalhangzóra” és „-i”-re végződő főnevek lehetnek hímnemű és nőneműek is.

Ha a mássalhangzó a főnév végén, vagy az „i” előtt kétjegyű mássalhangzó, akkor 100% biztos, hogy nőnemű főnév.

Pl: o ruv = a farkas, e mach = a légy, o paji = a víz, e chiriklyi = a madár

Az „a-ra” végződő főnevek mindig nőneműek.

Pl: e lampa = a lámpa, e muca = a macska

Kivétel: e gazda, e ketana, o gazda, o ketana, o vajda, o profeta.

Az „o-ra” végződő főnevek mindig hímneműek.

Ha a többes száma „-e” a **véghangsúlyos -o-ra** végződő stabil hímnemű főnevek

Pl: o shavo / le shave = a fiú / a fiúk

Ha a többes száma „-ura” a **belső hangsúlyos -o-ra** végződő mobil hímnemű főneveknek.

Pl: o zelenimato / le zelenimatura = a zöltség / a zöltségek

Ha a többes száma „-a” **hangsúlytalan o-ra** végződő mobil hímnemű főneveknek.

Pl: o petalo / le petala = a patkó/ a patkók

Kivétel: az -o-ra végződő nőnemet jelentő nevek. Pl: e Ildiko, e Aniko

Az egy szótagból álló hímnemű főnevek többes szám alanyesetben nem kapnak ragot, ha névelő vagy a jelző utal a többes számra! Csak névelőben különböznek egymástól. Ha nincs előttük névelő vagy jelző, abban az esetben megkapják a többes szám alanyeset megfelelő ragját.

Pl: o kash = a fa, a fát,	le kash = a fák, a fákat,	kashta = a fák, a fákat,
o gav = a falu, a falut,	le gav = a faluk, a falukat,	gava = a faluk, a falukat,
o ruv = a farkas,	le ruv = a farkasok,	ruva = a farkasok

Most gyűjtünk főneveket a különböző csoportokra:

Hímnem:

Stabil:

o kash = a fa, o grast = a ló, o kher = a ház, o skamin = a szék, o vudar = az ajtó
o paji = a víz, o satri = a vas, o sityari = a tanár, o sastyari = az orvos,
o shavo = a fiú, o gazho = a nem cigány férfi, o balo = a disznó, o bakro = a birka,

Mobil:

o nyamo = a rokon, o mozivo = a mozi, o glonto = a golyó, o trupo = a test,
o petalo = a patkó, o kokalo = a csont, o paketo = a csomag, o buvero = a csiga,
o gazda = a gazda, o ketana = a katona, o vajda = a vajda, o profeta = a próféta,

Stabil: o amalipe = barátság, o zhutipe = a segítség, o iskiripe = az írás, o daripe = félés,

Mobil: o farbimato = a festmény, o guglimato = édesség, sütemény,

Stabil: o kamimo = a szerelem, o darimo = félelem, o merimo = a halál,

Nőnem:

e mal = a rét, e papiny = a liba, e mach = a légy, e shej = a lány, e bar = a kert,
e ratyi = az este, e zumi = a leves, e romnyi = az asszony, e zhulyi = a nő,
e muca = a macska, e luma = a világ, e sityarica = a tanárnő, e bera = a sör.

Amint látod, nem mindig kell a főnévvel együtt a névelőt megtanulni (A németben viszont névelővel együtt kell)

Tanuld meg ezeket a szavakat! (A ragozás tanulásakor is használni fogjuk)

Miből állapítható meg még a főnév neme?

1

A Tárgyeset ragjáról is megkülönböztethető, mivel minden ragozott főnévhez először a Tárgyeset ragja, majd a további esetrag járul.

Hímnemű főneveknél:	Stabil	Mobil
egyesszámban	-es,	-os,
többesszámban	-en,	-on.
Nőnemű főneveknél : egyesszámban	-a,	
többesszámban		-an.
Pl:	Hímnem:	Nőnem:
Egyesszám:		
Alanye.:	shavo (fiú)	romnyi (asszony)
Tárgye.:	shaves (fiút)	romnya (asszonyt)
Részese.:	shaveske (fiúnak)	romnyake (asszonynak)
Helyhat.e.:	shaveste (fiúhoz)	romnyate (asszonyhoz)
Többesszám:		
Tárgye.:	shaven (fiúkat)	romnyan (asszonyokat)
Részese.:	shavenge (fiúknak)	romnyange (asszonyoknak)
Helyhat.e.:	shavende (fiúkhoz)	romnyande (asszonyokhoz)

2.

A névelőről is megállapítható a főnév neme ragozott alakban, de csak nőnem egyes szám ragozott alakjaiban különbözik a hímnemű főnevek ragozott alakjai névelőitől (melyre a névelők ragozásánál külön kitérek).

Nőnemű főnevek **egyes számú** ragozott alakjai előtt a névelő mindig **la**, a többi ragozott főnév előtt akár hímnemű, akár nőnemű mindig **le**.

Pl:	Hímnem:	Nőnem:
Egyesszám:		
Alanye.:	o shavo (fiú)	e romnyi (asszony)
Tárgye.:	le shaves (fiút)	la romnya (asszonyt)
Részese.:	le shaveske (fiúnak)	la romnyake (asszonynak)
Helyhat.e.:	le shaveste (fiúhoz)	la romnyate (asszonyhoz)
Többesszám:		
Tárgye.:	le shaven (fiúkat)	le romnyan (asszonyokat)
Részese.:	le shavenge (fiúknak)	le romnyange (asszonyoknak)
Helyhat.e.:	le shavende (fiúkhoz)	le romnyande (asszonyokhoz)

Megszólító esetben nem használunk névelőt. A magyarban sem!

	Pl:Egyes szám:	Többes szám:
Megszólító eset:	Shave! = Fiú!	Shavale! = Fiúk!
	Romnya! = Asszony!	Romnyale! = Asszonyok!

Hangsúly a főneveknél

I.

A **stabil szókészlet** szavainál a hangsúly az utolsó szótagra esik. Ha ragozzuk őket, akkor a hangsúly eltolódik a ragra.

Pl: xumer (tészta) xumereske (tésztának), manush (ember) manushenca (emberekkel), papiny (liba) papinyatar (libától), balval (szél) balvalyasa (széllel), sastri (vas) sastreste (vashoz), astachi (láb) astacheske (lábanak), kanglyi (fésű) kanglyasa (fésűvel), zhulyi (nő) zhulyange (nőknek),

shero (fej) sherestar (fejtől), shayo (fiú)

shavesa fiúval

Kivétel:

1. **Birtokos esetben** a hangsúly az utolsó előtti szótagra, a végigvonuló tárgy ragra esik:

Pl: xumer (tészta) xumereske-i-e (tésztának a...),
 manush (ember) manushengo-i-e (embereknek a...),
 papiny (liba) papinyako-i-e (libának a...),
 zhulyi (nő) zhulyango (nőknek a...),

2. **Megszólító esetben** a szavak élhangsúlyosak.

Pl: Roma! Romale! (Cigány! Cigányok!)
 Romnya! Romnyale! (Asszony! Asszonyok!)

II.

1. **A mobil szókészlet** (jövevényszavak) szavainál, *általában idegen szavak, élhangsúlyosak, ragozott* alakban sem kerül a hangsúly a ragra.

Pl: granyica (határ) granyicatar (határtól),
 nyamo (rokon) nyamura (rokonok)

2. Az utóbbi időben átvett idegen szavak és a magyarból átvett jövevény szavak hangsúlya megtartja az eredeti hangsúlyát.

Pl: hajovo (hajó), magnovo (magnó), autovo (autó),
 kompjutero (számítógép) socializmo (szocializmus)
 detehara (reggel), gornyiko (csósz), veriga (karika)

Ahhoz, hogy egyszerű mondatokat is tudjunk alkotni, valamint a hasonló hangzás miatt, meg kell ismerkednünk pár mutató, kérdő, határozó szóval és a létigékkel.

Kon? = Ki? Kik?

kado (hn) kadi (nn) = ez

kadal = ezek

kako (hn) kaki (nn) = emez

kake = emezek

katka = emide, emitt

katkar = eminnen

kathe = itt, ide

karing = amerre, merre?

si = van, vannak

sas = volt, voltak

avla = lesz

avena = lesznek

ova = igen

So? = Mi? Mik? Mit? Miket?

kodo (hn) kodi (nn) = az

kodol = azok

koko (hn) koki (nn) = amaz

koke = amazok

kotka = amoda, amott

kothar = amonnan

kothe = ott, oda

Kon si kado?

Kon si kadal?

Kon si kathe?

Ki ez?

Kik ezek?

Ki van itt?

Kik vannak itt?

Kado si o manush.	Kadal si le manusha.	Kathe si o manush.	Kathe si le manusha.
Kado si o rom.	Kadal si le rom.	Kathe si o rom.	Kathe si le rom.
Kado si o shavo.	Kadal si le shave	Kathe si o shavo	Kathe si le shave.
Kado si o gazho.	Kadal si le gazhe.	Kado si o gazho.	Kathe si le gazhe.
Kado si o raklo.	Kadal si le rakle.	Kado si o raklo.	Kathe si le rakle.
Kado si o dad.	Kadal si le dad.	Kado si o dad.	Kathe si le dad.
Kado si o mursh.	Kadal si le mursh.	Kado si o mursh.	Kathe si le mursh.
Kado si o dad.	Kadal si le dad.	Kado si o dad.	Kathe si le dad

Mi a szabálya ezeknek a szavaknak?

1.

„Kon? So?” = Ki? Kik? Mi? Mik? Kérdő névmásokkal egyaránt kérdezőnk egyes és többes számra is. Nincs külön alak. Sőt, mivel az élettelenek alany és tárgyesete megegyezik, ezért a „So?” Mit? Miket? is jelenti.

2

A mutató névmásoknak egyes számban külön alakjuk van hím és nőnemre. A többes számú mutató névmás mindkét nemből megegyezik. Tehát egyes szám hím-nemre:kado (ez), egyes szám nőnemre kadi (ez), többes szám hím és nőnemre kadal (ezek). Ugyan ez vonatkozik a kodo (az) egyes szám hím-nem, kodi (az) egyes szám nőnem, kodol (azok) többes szám hím és nőnemre. Ez a mutató névmások alanyesete. A mutató névmások lehetnek egyben kérdő névmások is.

Pl: Ez kígyó? Kado si o sap? (összeolvadva: Kadoj o sap?)

Igen, ez kígyó. Ova, kado si o sap. (összeolvadva: Ova, kadoj o sap.)

Az macska? Kadi si e muca? (összeolvadva:Kadij e muca?)

Hogyan könnyű megjegyezni, melyik mutat közelre, melyik távolra?

Közelre: kado, kadi / kadal = ez, / ezek, kathe = itt

Távolra: kodo, kodi / kodol = az, / azok, kothe = ott

A távolra mutatóban elől van az „o” betű a magyarban is.

A létige símuló alakja

A „si” létige beleolvadhat az előtte álló névmásba, melléknévbe.

Ha a névmás, melléknév magánhangzóra végződik, akkor a „si”-ből „j” lesz.

Pl: kado si... kadoj... ez van, kothe si .... kothej.... ott van...

Ha a névmás, melléknév mássalhangzóra végződik, akkor a „si-ből” „i” lesz.

Pl: kadal si.... Kadali...ezek vannak, shukar si... shukari... szép van..

Tagadás

1.a,

A névszókat és a van/volt/lesz = si/sas/avla létige alakokat a „na” szócskával **tagadjuk**.

Pl: na o shavo.. nem a fiú., na e mesalya... nem az asztal.,

na o kher... nem a ház..., na e avlina... nem az udvar...,

1.b,

A „si” létige a tagadószavakba is beolvadha

na si...(nem van) nincs., na sas... nem volt..., na avla...nem lesz...,

naj nas n'avla

n' avilasas...nem lett volna, **n' avelas...** nem lenne, **na t'avel!** ne légy!

Pl: Naj kothe. Nincs ott. Nas kothe. Nem volt ott. N'avla kothe. Nem lesz ott.

1.c,

A **shaj** = lehet, lehetséges tagadása: **nashtig** = nem lehet, nem lehetséges,

2.

Az összes igét a „**chi**” szócskával **tagadjuk**. **Kivétel létige 3. személyű alakjai.**

Pl: chi phenel...nem beszél., chi dikhel...nem lát,néz...,
Chi somas... nem voltam..., chi avo.....nem leszek...,

3.

Kettős tagadás:

Ha a névszók névmások **előtt** „**chi**” szócska van, akkor a névszó, névmás **után is** megtaláljuk. Ilyenkor a jelentése:” **sem, se** „

Igéknél: Pl: chi na chi sovav... sem alszom,(se nem alszom),
chi na chi xav.. sem ettem,(se nem ettem)

Más névszóknál: Pl: chi o shavo chi... a fiú sem...., **chi e chiriklyi chi...** a madár sem....
chi me chi..... én sem....., **chi e luludyi chi....** A virág sem...
chi na chi zhav, chi na chi iskirij sem nem megyek, se nem írok

Az egész mondatot a „Nichi” szócskával tagadjuk: Pl: Nem, az nem mozi.

Nichi, kodo si na o mozivo.

Tiltás

Ha az igék előtt , a van/volt/lesz igék kivételével, „**na**” szócskát találunk, az **tiltást** jelent. Udvarias felszólításban a tiltószót a „te” szócska és az ige közé tesszük. Ez mindig felszólító mondat. A tiltást mondhatjuk udvariasan is!

Pl: Na phen! Ne beszélj! Na dikh! Ne nézz, láss! Na zha! Ne menj!

Te na phenes! Ne beszéljél! **Te na** dikhes! Ne nézzél! **Te na** zhas! Ne menjél!

Választó szócska: Tena = hanem

Pl: Na e shej sas kothe, tena o shavo. Nem a lány volt ott, hanem a fiú.

Chi beshel, tena tordyol. Nem ül, hanem áll.

Addig nem megyünk tovább, míg a névelő és a mutatószók ragozását meg nem tanuljuk.

A névelő ragozása

	Hímnem:		Nőnem:	
	Egyes szám:	Többes szám:	Egyes szám:	Többes szám:
Alanyeset:	o	le	e	le
Tárgyeset élettelen:	o	le	e	le
élő:	le	le	la	le
Részeseset:	le	le	la	le
Birtokos eset:	le	le	la	le
Eszközhatározós eset:	le	le	la	le
Helyhatározós eset:	le	le	la	le
Távolító eset:	le	le	la	le

A mutató névmás ragozása

Hímnem:

	Egyes szám:	Többes szám:
A.e.:	kado = ez	kadal = ezek
T.e. élettelen:	kado = ezt	kadal = ezeket
élő:	kadales = ezt	kadalen = ezeket
R.e.:	kadaleske = ennek	kadalenge = ezeknek
B.e.:	kadalesko-i-e = ezé, ennek a...	kadalengo-i-e = ezeké, ezeknek a...
E.e.:	kadalesa = ezzel	kadalanca = ezekkel
H.e.:	kadaleste = ehhez, ennél	kadalende = ezekhez, ezeknél
Táv.e.:	kadalestar = ettől	kadalendar = ezektől

Nőnem:

	Egyes szám:	Többes szám:
A.e.:	kadi = ez	kadal = ezek
T.e. élettelen:	kadi = ezt	kadal = ezeket
élő:	kadala = ezt	kadalan = ezeket
R.e.:	kadalake = ennek	kadalange = ezeknek
B.e.:	kadalako-i-e = ezé, ennek a...	kadalango-i-e = ezeké, ezeknek a...
E.e.:	kadalasa = ezzel	kadalanca = ezekkel
H.e.:	kadalate = ehhez, ennél	kadalande = ezekhez, ezeknél
Táv.e.:	kadalatar = ettől	kadalandar = ezektől

Kado-i = ez mutató névmás ragozása szerint ragozódik a „kodo-i = az” a „kako-i = emez” és a „koko-i = amaz” mutató névmások!

Mielőtt a főnév ragozására rátérnénk, old meg a munkalapokat, és ellenőrizd le magad a megoldókulccsal!

Munkalapok, megoldókulcs 8-16.

3. Rész

A főnév

A főnevek ragozott alakjait előljárószókkal, és esetekkel felezzük ki. Az előljárószavak a főnevek előtt állnak, tőlük külön írjuk őket. Egyes számban nemek szerint is egyeztetni kell őket. (Az előljárószavakra és a tárgy – birtokos eset jelentéseire később külön kitérünk.)

A főnévragozás esetei:

		Kérdései:		
		Élőre:	Élettelenre:	
Alanyeset (Ae.)	Ki? Kik?	Kon?	Mi? Mik?	So?
Tárgyeset (Te.)	Kit? Kiket?	Kas?	Mit? Miket?	So?
Részeseset (Re.)	Kinek? Kiknek?	Kaske?	Minek? Miknek?	Soske?
Birtokos eset (B.e.)	Kinek a...?	Kasko-i-e?	Minek a...?	Sosko-i-e?
	Kiknek a...?	Kasko-i-e?	Miknek a...?	Sosko-i-e?
	Kié? Kiké?	Kasko-i-e?	Mié? Miké?	Sosko-i-e?
			Milyen? Milyenek?	
			+összetett szavak	
Eszközhatározó eset(E.e.)	Kivel? Kikkel?	Kasa?	Mivel? Mikkel?	Sosa?
Helyhatározó eset (H.e.)	Kihez? Kikhez?	Kaste?	Mihez? Mikhez?	Soste?
	Kinél? Kiknél?		Minél? Miknél?	
Távoltító eset (T.e.)	Kitől? Kiktől?	Kastar?	Mitől? Miktől?	Sostar?
Birtokviszony (B.v./	Kinek van/volt/lesz?		Minek van/volt/lesz?	
		Kas si/sas/avla?		So si/sas/avla?
	Kiknek van/volt/lesz?		Miknek van/volt/lesz?	
		Kas si/sas/avla?		So si/sas/avla?
Megszólító eset (M.e.)	Csak embereket szólítunk meg! Állatokat és élettelen dolgokat költői megszólításkor. Névelőt nem használunk ilyenkor.			

Megjegyzés: A birtokviszony képezzük az élő tárgyeset és a létige segítségével!

Tanuld meg nagyon jól a pirossal kiemelt ragokat hogy viszonyítani tudj!!

A főnevek ragozását felosztjuk:

- I. Hímnemű főnevek ragozása:** stabil élőt jelentő főnevek,
stabil élettelen jelentő főnevek,
mobil élőt jelentő főnevek,
mobil élettelen jelentő főnevek,
- II. Nőnemű főnevek ragozása:** élőt jelentő főnevek,
élettelen jelentő főnevek

Az élőt és élettelen jelentő főnevek ragozása csak abban különbözik egymástól, hogy a Tárgyeset egyes és többesszámban is megegyezik az Alanyesettel a névelőkkel együtt. Az „-l, -n, -t, -d” végű nőnemű főnevek után, ha „-a”-val kezdődő rag járul, belágyulnak: „-ly, -ny, -ty, -dy”-re. A nőnemű élettelen jelentő főneveknél atöbbes szám tárgyesetének ragja „-an” helyett „-en” is lehet.

PI Alanyeset. :

<i>Egyesszám Ae.</i>	<i>Többesszám Ae.</i>	<i>Egyesszám Ae.</i>	<i>Többesszám Ae.</i>
o vurdon (a kocsi)	le vurdona (a kocsik)	o anav (a név)	le anava (a nevek)
e mal (a rét)	le malya (a rétek)	e bera (a sör)	le beri (a sörök)

Tárgyeset:

<i>Egyesszám Te.</i>	<i>Többesszám Te.</i>	<i>Egyesszám Te.</i>	<i>Többesszám Te.</i>
o vurdon (a kocsit)	le vurdona (a kocsikat)	o anav (a nevet)	le anava (a neveket)
e mal (a rétet)	le malya (a réteket)	e bera (a sört)	le beri (a söröket)

A szótó megállapítása

Tehát a főnevek mássalhangzóra és magánhangzóra végződnek.

1. Ahhoz, hogy ragozni tudjuk a főneveket, minden főnévnek mássalhangzóra kell, hogy végződjön, mert a ragok magánhangzóval kezdődnek. A mássalhangzóra végződő főnevekkel nincs problémánk, nyugodtan ragozhatjuk őket.

Pl: o vurdon = a kocsi, a szótó = vordon

2. A magánhangzóra végződő főnevek utolsó magánhangzóját elhagyjuk, hogy mássalhangzóra végződő szótót kapjunk. és a mássalhangzóhoz illesztjük a magánhangzóval kezdődő vonuló tárgyragot.

Tehát, első dolgunk a szótó megállapítása!

Példák: a főnév:	a szó töve:
o shavo = a fiú	o shav
o balo = a disznó	o bal
o buvero = a csiga	o buver
e zhulyi = a nő	e zhuly
e chiriklyi = a madár	e chirikly
e vulyica = az utca	e vulyic

o shavo (az „o” magánhangzót elhagyom a szó végéről, és megmarad a szótó)

o shav. Ragozáskor a „shav”szótóhoz teszem a megfelelő ragot.

A főnév ragozást nagyon jól meg kell tanulni, mert minden névszó ragozható, és a főnév ragjait veszi fel, mint a magyarban!

Pl: o ruv = a farkas, le ruveske = a farkasnak,
 o lolo = a piros, le loleske = a pirosnak,
 o trin = a három le trineske = a háromnak

A főnév végződése

Nagyon fontos, hogy végződés és nemek szerint felismerd a főneveket.

A főnevek végződése Egyes számban/Többes számban végzések alanyesetben:

A Hímnemű főnevek

Stabil hímneműek:

E.sz. /T.sz.	E.sz. /T.sz.	E.sz. /T.sz.	E.sz. /T.sz.
-mshg / -a	-i / -a	véghangsúlyos -o / -e	-ipe / -ipe

.....

Mobil hímneműek:

E.sz. /T.sz.	E.sz. /T.sz.
belső hangsúlyos -o / -ura	hangsúly nélküli -o / -a

A Nőnemű főnevek

E.sz. /T.sz.	E.sz. /T.sz.	E.sz. /T.sz.
-mshg / -a	-i / -a	-a / -i

A főnév ragozásának lépcsőfokai

A stabil hímnemű főnevek ragozását tanuljuk először, mert ehhez igazítjuk a mobil hímnemű és a nőnemű főnevek ragozását.

Stabil hímnemű főnevek

O balo = a disznó élő, stabil főnév, melynek többes száma „-e” lesz

Lásd a ragozás tanulását lépcsőfokként:

1.

Először beírom az Alanyeseteket vigyázva a névelőre

	egyed sz:	többes sz:
A.e.	o balo	le bale

2.

Most végig írom a névelőket. Megszólító esetben nincs névelő, de a többes szám Alanyesetét beírom nagybetűvel, mint megszólítást egyes számban, többes számban pedig a szótőhöz az „-ale” ragot teszem.

	egyes sz:	többes sz:
A.e.	o balo	le bale
T.e.	le	le
R.e.	le	le
B.e.	le	le
E.e.	le	le
H.e	le	le
Táv.e.	le	le
B.v.	le	le
M.sz.e.	Bale!	Balale!

3.

A névelők mellé beírom a szótőt.

	egyes sz:	többes sz:
A.e.	o balo	le bale
T.e.	le bal	le bal
R.e	le bal	le bal
B.e.	le bal	le bal
E.e.	le bal	le bal
H.e.	le bal	le bal
Táv.e.	le bal	le bal
B.v.	le bal	le bal
M.sz.e.	Bale!	Balale!

4.

Végigvonultatom az „-es” tárgyragot egyes számban „-en”-t többes számban. A továbbiakban vehetem úgy is, hogy az élő tárgyeset lesz a szótő.

	egyes sz:	többes sz:
A.e.	o balo	le bale
T.e.	le bales	le balen
R.e.	le bales	le balen
B.e.	le bales	le balen
E.e.	le bales	le balen
H.e.	le bales	le balen
Táv.e.	le bales	le balen
B.v.	le bales	le balen
M.sz.e.	Bale!	Balale!

5.

A birtok viszonyhoz (B.v.) hozzáteszzük a létigét si/sas/avla = van/volt/lesz.

	egyes sz:	többes sz:
A.e.	o balo	le bale
T.e.	le bales	le balen
R.e.	le bales	le balen
B.e.	le bales	le balen
E.e.	le bales	le balen
H.e.	le bales	le balen
Táv.e.	le bales	le balen
B.v.	le bales si	le balen si
M.sz.e.	Bale!	Balale!

Ezzel kész az Alanyeset, tárgyset, birtok viszony és a megszólító eseteink.

6.

A hiányzó esetekhez egyes számban kirakjuk a ragokat: -ke, -ko-i-e, -a, -te, -tar

	egyes sz:	többes sz:
A.e	o balo	le bale
T.e	le bales	le balen
R.e.	le baleske	le balen
B.e	le balesko-i-e	le balen
E.e.	le balesa	le balen
H.e	le bales-te	le balen
Táv.e	le bales-tar	le balen
B.v.	le bales si	le balen si
M.sz.e.	Bale!	Balale!

7.

Többes számban a mássalhangzók zöngés párját választjuk, mivel az „-a” előtt nincsmássalhangzó egy „-c” -t beiktatunk. -ge, -go-i-e, -ca, -de, -dar

	egyes sz:	többes sz:
A.e.	o balo	le bale
T.e.	le bales	le balen
R.e.	le baleske	le balenge
B.e.	le balesko-i-e	le balengo-i-e
E.e.	le balesa	le balenca
H.e.	le bales-te	le balende
Táv.e.	le bales-tar	le balendar
B.v.	le bales si	le balen si
M.sz.e	Bale!	Balale!

Most már gyakorolhatod a stabil főnevek ragozását. Vigyázz az élettelenekre és az egy szótagból álló stabil hímnemű főnevek ragozására.

1. az élettelen jelentő főnevek alany és tárgyesete megegyezik egyes és többes számban is névelővel együtt

2 Birtokviszonynál (B.v.) az élettelen dolgokat is élőként kezeljük. Míg a magyarban részes esettel és létigével, addig a romában élő Tárgyesettel és létigével fejezzük ki. Mivel az élő tárgyesettől függ a birtokviszony, ezért a Tárgyesetet Függetlennek is nevezzük.

3. A romában a Tárgyeset lefelé végigvonul a táblázaton egyes és többes számban is, addig a magyarban csak többes számban vonul végig a többes szám jele. Ezért a Tárgyesetet Vonatkozóesetnek is nevezzük. Vigyázzunk az élettelen jelentőknél!

4. Az egy szótagból álló hímnemű főnevek ragozása. Többes szám alanyesetben nem kapnak ragot, ha névelő vagy jelző utal a többes számra!. Ezért a rendhagyó ragozásokhoz is felvesszük.

A stabil hímnemű főnevek ragjait **alapragoknak** is tekinthetjük, mert ehhez viszonyítjuk a többi ragozási formákat, melyek ettől 2 – 2 esetben térnek el.
Ezért nagyon tudni kell.

Ne feledd a **birtokoset** **o-i-e** végződésekkkel megtanulni, melynek használatára külön kitérünk a főnévragozás tanulása végén.

Mielőtt tovább mennénk, vegyünk egy – egy ragozási példát a stabil hímnemű főnevek végződéseire (-mshg, -i, -o) és élő, élettelen jelentőkre.

Most nézzük meg a ragozásokat minden végződésre és nemre.

1. Stabil élőt jelentő főnevek: 1. Stabil élettelen jelentő főnevek:

A hangsúlyt aláhúzással jelöltük.

1.a. A szó végződése mássalhangzó/-a

1.a. A szó végződése mássalhangzó/-a

Egyesszám:

Ae.:	o guruv	az ökör	o skamin	a szék
Te.	le guru <u>ves</u>	az ökröt	o skamin	a széket
Re.	le guru <u>veske</u>	az ökröknek	le skamin <u>eske</u>	a székeknek
B.e.	le guru <u>vesko-i-e</u>	az ökröknek a...	le skamin <u>esko-i-e</u>	a székeknek a....
		az ökré		a széké
E.e.	le guru <u>vesa</u>	az ökrrel	le skamin <u>esa</u>	a székekkel
H.e.	le guru <u>veste</u>	az ökrhöz	le skamin <u>este</u>	a székekhez
T.e.	le guru <u>vestar</u>	az ökrötől	le skamin <u>estar</u>	a székektől
B.v.	le guru <u>ves si</u>	az ökröknek van	le skamin <u>es si</u>	a székeknek van
M.e.	(állatokat és élettelen dolgokat nem szólítunk meg, csak költői esetben! (<u>Guruva!</u> <u>Ökör!</u> <u>Skamina!</u> <u>Szék!</u>)			

Többszám:

Ae.	le guru <u>va</u>	az ökrök	le skamin <u>a</u>	a székek
Te.	le guru <u>ven</u>	az ökrök <u>ket</u>	le skamin <u>a</u>	a székek <u>ket</u>
Re.	le guru <u>venge</u>	az ökrök <u>eknek</u>	le skamin <u>enge</u>	a székek <u>eknek</u>
B.e.	le guru <u>vengo-i-e</u>	az ökrök <u>eknek a...</u>	le skamin <u>engo-i-e</u>	a székek <u>eknek a....</u>
		az ökrök <u>ké</u>		a székek <u>ké</u>
E.e.	le guru <u>venca</u>	az ökrök <u>ekkel</u>	le skamin <u>enca</u>	a székek <u>ekkel</u>
H.e.	le guru <u>vende</u>	az ökrök <u>khöz</u>	le skamin <u>ende</u>	a székek <u>ekhez</u>
T.e.	le guru <u>vendar</u>	az ökrök <u>ktől</u>	le skamin <u>endar</u>	a székek <u>ektől</u>
B.v.	le guru <u>ven si</u>	az ökrök <u>eknek van</u>	le skamin <u>en si</u>	a székek <u>eknek van</u>
M.e.	(<u>Guruvale!</u> <u>Ökrök!</u> <u>Skaminale!</u> <u>Székek!</u>)			

1.b. A szó végződése -i/ -a

1.b. A szó végződése -i/ -a

1.b. Élőt jelentő főnév:

1. b. Élettelen jelentő főnév:

o zhutori = az ügyvéd

o astachi = a lábas

Egyesszám:

Többszám:

Egyesszám:

Többszám:

Ae.	o zhutori	le zhutora	o astachi	le astacha
Te.	le zhutores	le zhutoren	o astachi	le astacha
Re.	le zhutoreske	le zhutorenge	le astacheske	le astachenge
B.e.	le zhutoresko-i-e	le zhutorengo-i-e	le astachesko-i-e	le astachengo-i-e
E.e.	le zhutoresa	le zhutorencia	le astachesa	le astachenca
H.e.	le zhutoresste	le zhutorende	le astacheste	le astachende
T.e.	le zhutoresstar	le zhutotendar	le astachestar	le astachendar
B.v.	le zhutores si	le zhutoren si	le astaches si	le astachen si
M.e.	Zhutora!	Zhutorale!	--	--

1.c. A szó végződése -o / -e

1.c. Élőt jelentő főnév:

o balo = a disznó, kan

Egyesszám:

Többesszám:

Ae.	o balo	le bale
Te.	le bales	le balen
Re.	le baleske	le balenge
B.e.	le balesko-i-e	le balengo-i-e
E.e.	le balesa	le balenca
H.e.	le baleste	le balende
T.e.	le balestar	le balendar
B.v.	le bales si	le balen si
M.e.	Bale!	Balale!

1.c. A szó végződése -o / -e

1. c. Élettelen jelentő főnév:

o manro = a kenyér

Egyesszám:

Többesszám:

	o manro	le manre
	o manro	le manre
	le manreske	le manreng
	le manresko-i-e	le manrengo-i-e
	le manresa	le manrenca
	le manreste	le manrende
	le manrestar	le manrendar
	le manres si	le manren si
	--	--

Rendhagyó ragozású stabil hímnemű főnevek

:1. o zhukel = a kutya

Egyes és többes szám alanyesetei kivételével **rövidülés** jön létre a szótőben. Így tárgy esetektől lefelé a szótő **zhukl** lesz.

Egyes szám:

Többes szám:

A.e	o zhukel.	le zhukela
T.e.	le zhukles	le zhuklen
R.e.	le zhukleske	le zhukleng
B.e.	le zhuklesko-i-e	le zhuklengo-i-e
E.e.	le zhuklesa	le zhuklencia
H.e.	le zhukleste	le zhuklende
Táv.e.	le zhuklestar	le zhuklendar
B.v.	le zhukles si	le zhuklen si
M.e.	Zhukela!	Zhukelale!

2. o Del = az Isten (a romában csak egyesszámban használatos)

Egyes szám alanyesete kivételével minden esetben **beékelődik** egy „-v” bető az „-e” és az „-l” közé. Így a szótő **Devl** lesz.

Egyes szám:

Többes szám:

A.e	o Del	<i>le Devla</i>
T.e.	le Devles	<i>le Devlen</i>
R.e	le Devleske	<i>le Devlengé</i>
B.e	le Devlesko-i-e	<i>le Devlengo-i-e</i>
E.e.	le Devlesa	<i>le Devlencia</i>
H.e.	le Devleste	<i>le Devlende</i>
Táv.e.	le Devlestar	<i>le Devlendar</i>
B.v.	le Devles si	<i>le Devlen si</i>
M.e.	Devla!	<i>Devlale!</i>

3. -aj, -in végű főnevek

Az -aj végű főnevek többes szám alanyesetében az „-aj”, „-in” végződést elhagyjuk, a maradék lesz a szótő, majd ehhez tesszük a ragot.

Egyes szám:

Többes szám:

A.e	o karfin = a szeg	le karfa
T.e.	o karfin	le karfa = a szegek
R.e.	le karfineske	le karfinenge
B.e.	le karfinesko-i-e	le karfinengo-i-e
E.e.	le karfinesa	le karfinenca
H.e.	le karfineste	le karfinende
Táv.e.	le karfinestar	le karfiesdar
B.v.	le karfines si	le karfinen si

Egyes szám:

Többes szám:

A.e	o phabajin = az almafa	le phabaja = az almafák
T.e.	o phabajin	le phabaja
R.e	le phabajineske	le phabajinenge
B.e.	le phabajinesko-i-e	le phabajinengo-i-e
E.e.	le phabajinesa	le phabajinenca
H.e.	le phabajineste	le phabajinende
Táv.e.	le phabajinestar	le phabajinendar
B.v.	le phabajines si	le phabajinen si

Így ragozódnak, de csak **ritkán** használatosak az: o rashaj = a pap, le rasha = a papok,
O malaj = a nyár, le mila = nyarak

4. Csak egyes számban használatosak o muj = a száj, o dyi = a lélek, O pharo dyi = a sóhaj szóban és teljes rövidülés jön létre, mikor csak az első betű marad meg, a kötőhang „e” helyett „o” lesz.

O muj = a száj hosszú és rövid alakja is használatos.

Egyes szám:

A.e.	o muj (mo)	o dyi	o pharo dyi
T.e.	o muj (mo)	o dyi	o pharo dyi
R.e.	le mujeske (moske)	le dyoske	le phare dyoske
B.e.	le mujesko-i-e (mosko-i-e)	le dyosko-i-e	le phare dyosko-i-e
E.e.	le mujesa (mosa)	le dyosa	le phare dyosa
H.e.	le mujeste (moste)	le dyoste	le phare dyoste
Táv.e.	le mujestar (mostar)	le dyostar	le phare dyostar
B.v.	le mujes si (mos si)	le dyos si	le phare dyos si

5. Csak többes számban használatosak: o love = pénz, o bal = a haj, o shor = a szakáll

Többes szám:

A.e	le love	le bal	le shor
T.e.	le love	le bal	le shor
R.e.	le lovenge	le balenge	le shorenge
B.e.	le lovengo-i-e	le balengo-i-e	le shorengo-i-e
E.e.	le lonenca	le balenca	le shorenca
H.e.	le lonende	le balende	le shorende
Táv.e.	le lovendar	le balendar	le shorendar
B.v.	le loven si	le balen si	le shoren si

6. Az -ipe =-ság, -ség képzős szavak ragozása. A „-v-”, tövű igékhez a „-jipe” képző járul.

Egyes szám:

Többes szám:

o amal = a barát, o amalipe = a barátság

A.e	o amalipe = barátság	le amalipe = barátságok
T.e.	o amalipe = barátságot	le amalipe = barátságokat
R.e.	le amalipeske	le amalipenge
B.e.	le amalipesko-i-e	le amalipengo-i-e
E.e.	le amalipesa	le amalipenca
H.e.	le amalipeste	le amalipende
Táv.e.	le amailpestar	le amalipendar
B.v.	le amalipes si	le amalipen si

Egyes szám:**Többes szám:**

nashavel = üz, nashajipe = üzés

A.e	o nashajipe	le nashajipe
T.e.	o nashajipe	le nashajipe
R.e.	le nashajipeske	le nashajipenge
B.e.	le nashajipesko-i-e	le nashajipengo-i-e
E.e.	le nashajipesa	le nashajipenca
H.e.	le nashajipeste	le nashajipende
Táv.e.	le nashajipestar	le nashajipendar
B.v.	le nashajipes si	le nashajipen si

7. Egy szótagúak

Az egy szótagból álló hímnemű főnevek ragozása. Többes szám alanyesetben nem kapnak ragot, ha névelő vagy jelző utal a többes számra!

Ha nincs névelője vagy jelzője, akkor viszont megkapják a ragot!

Élőt jelentő főnév:**Élettelen** jelentő főnév:

o phral = a fiútestvér

o rat = a vér

Egyesszám:

Többszám:

Egyesszám:

Többszám:

Ae.	o phral	le phral -	o rat	le rat -
Te.	le phrales	le phralen	o rat	le rat
Re.	le phraleske	le phralenge	le rateske	le ratenge
B.e.	le phralesko-i-e	le phralengo-i-e	le ratesko-i-e	le ratengo-i-e
E.e.	le phralesa	le phralenca	le ratesa	le ratenca
H.e.	le phraleste	le phralende	le rateste	le ratende
T.e.	le phralestar	le phralendar	le tatestar	le ratendar
B.v.	le phrales si	le phralen si	le rates si	le raten si
M.e.	Phrala!	Phralale!		

8. Hímnemű és nőnemű is lehet:
o vajda, e vajda = a vajda
o ketana, e ketana = a katona
o sluga, e sluga = a szolga
o profeta, e profeta = a próféta

Minta a ragozásukra mint hímneműekre:

Egyes szám:**Többes szám:**

A.e	o vajda	le vajda
T.e.	o vajdas	le vajdan
R.e.	le vajdaske	le vajdange
B.e.	le vajdasko-i-e	le vajdango-i-e
E.e.	le vajdasa	le vajdanca
H.e.	le vajdaste	le vajdande
Táv.e.	le vajdastar	le vajdandar
B.v.	le vajdas si	le vajdan si

Stabil hímnem képzői**1. -ipe, -jipe = -ság, -ség fogalmat jelető főnevek képzése. Ragozását lásd a rendhagyó ragozású főneveknél a 6. pontban.**

Pl: beshel = ül, o beshipe = **az ülés**,
shukar = szép, o shukaripe = **a szépség**

2. -tori, -ari foglalkozás képző

Pl: sityol = tanul, o sityipe = az írás, o sityari = **az író**
sastyol = gyógyul, o sastyipe = a gyógyulás, az egészség, o sastyari = **az orvos**

Egyes szám:**Többes szám:**

A.e.	o sityari	le sityara
T.e.	le sityares	le sityaren
R.e.	le sityareske	le sityarenge
B.e.	le sityaresko-i-e	le sityarengo-i-e
E.e.	ls sityaressa	le sityarenca
H.e.	le sityareste	le sityarende
Táv.e.	le sityarestar	le sityarendar
B.v.	le sityares si...	le sityaren si...

Msz.e. Sityari!**Sityarale!****3. -ben gyűjtő főnév képző**

Pl: xal = eszik, o xaben = **étel**, pel = iszik, piben = ital

Egyes szám:**Többes szám:**

Ae.	o xaben	le xabena
Te.	o xaben	le xabena
R.e.	le xabeneske	le xabenenge
B.e.	le xabenesko-i-e	le xabenengo-i-e
E.e.	le xabenesa	le xabenenca
H.e.	le xabeneste	le xabenende
Tav.e	le xabenestar	le xabenendar
B.v.	le xabenes si...	le xabenen si...

4. -in képző a fák képzője. Ragozását lásd a rendhagyó ragozású főneveknél a 3. pontban.

Pl: o plabaj = az alma, o phabajin = **az almafa**
o zarzar = a barack, o zarzarin = **a barackfa**

5. –oro (hn) –ori (nn) kicsinyítő képző

Pl: Egyes szám:	Többes szám:
o <u>shoshoj</u> = a nyúl	
A.e, o shoshoj oro = a nyulacska, a kisnyúl	le shoshoj ora = a nyulacskák
T.e. le shoshoj ores	le shoshoshojen
R.e le shoshoj oreske	le shoshoj orenge
e <u>mesalya</u> = az asztal, (élettelen)	
A.e. e mesaly ori = az asztalka, a kisasztal	le mesaly ora = az asztalkák
T.e. le mesaly ori = az asztalkát	le mesaly ora
R.e. le mesaly orake	le mesaly orange
o <u>shavo</u> = a fiú,	
A.e. o shav oro = a fiúcska, a kisfiú	le shav ora = a fiúcskák, a kisfiúk
T.e le shav ores	le shav oren
R.e le shav oreske	le shav orenge
e shej = a lány,	
A.e e shej ori = a lányka, a kislány	le shej ora = a kislánykák
T.e la shej ora	le shej oran
R.e.la shej orake	le shej orange

A gyermek szó egyes számban nem használatos, mert megkülönböztetjük, hogy kisfiúkról vagy kislányokról van-e szó. Többes számban is megkülönböztetjük őket.

Ha vegyes csoportról van szó, akkor a többes számú hímnemű ragozást választjuk.

Megjegyzés: Nincs szülő szó. Nem tudom mondani, hogy szüleim, hanem fel kell sorolni az apám az anyám. Ugyan ez vonatkozik a nyagyszülőkre is, ahol az öreg szót használjuk a nagy helyett.

o dad = az apa, e dej = az anya,	o muro dad = az apám, e muri dej = az anyám
o phuro dad = a nagyapa,	o muro phuro dad = a nagyapám
e phuri dej = a nagyanya,	e muri phuri dej = a nagyanyám

A szőlőket is a fiú és a lány szóhoz hasonlóan látjuk el kicsinítő képzőkkel.

o dadoro = az apácska, e dejori = az anyácska

o phuro dadoro = a nagyapácska, e phuri dejori = a nagyanyácska

A nőnemű főnevek ragozása később következik!!!

6. –uno-i-e, -utno-i-e képző a v.miből való, a v.mit képvisel.

Pl: o gav**utno** manush = a faluból való ember, falusi ember
e somnak**uni** anglustyi = az aranyból való gyűrű, az aranygyűrű

7. –valo képző valamire való dolgot képez.

Pl: o shero a fej, o shervalo = a fejfedő

A birtokos eset használata

Hogy az **o-i-e** végződésből melyiket használjuk azt a birtok száma és neme határozza meg.

1. Az **-o** véget használjuk, ha a birtok egyes számú és hímnemű:

Pl: **o shero** = a fej, egyes számú hímnemű
 le manushesk**o shero** = az ember feje
 le manusheng**o shero** = az emberek feje
 la romnyak**o shero** = az asszony feje
 le romnyang**o shero** = az asszonyok feje

2. Az **-i** véget használjuk, ha a birtok egyes számú és nőnemű:

Pl: **e palma** = a tenyér, egyes számú nőnemű
 le manushesk**i palma** = az ember tenyere
 le manusheng**i palma** = az emberek tenyere
 la romnyak**i palma** = az asszony tenyere
 le romnyang**i palma** = az asszonyok tenyere

3. Az **-e** véget használjuk, ha a birtok többes számú hím és nőnemű:

Pl: **le phike** = a vállak, öbbes számú hímnemű:
 le manushesk**e phike** = az ember vállai
 le manusheng**e phike** = az emberek vállai
 la romnyak**e phike** = az asszony vállai
 le romnyang**e palma** = az asszonyok vállai

Ha a birtokos megkapja a birtokát, akkor birtokos szerkezet alakul ki. A birtokos szerkezetről a későbbiekben tanulunk.

A birtokviszony használata

Ne feledd el, hogy birtokviszony (.v) nem eset, mert képzés!!!

A birtokviszonyt mindig élő tárgyesetből képezzük és mellette a létige alakjait használjuk (van, volt lesz = si, sas, avla). Így két lépcsőben oldjuk meg.

Pl: **o vurdon** = a kocsí – élettelen, így a tárgyesete is „o vurdon” lesz.

1. Ahhoz hogy birtokviszonyt tudjunk képezni belőle, először élővé kell tennünk Gondolatban a tárgyesetét „le vurdones”

**2. Most már mellé tudom tenni a megfelelő létigét.
 Le vurdones avla... = a kocsinak lesz....**

Ragozási emlékeztető

(Szótő + rag)

Stabil hímnem ragjai:

T.e	R.e	B.e.	E.e.	H.e.	Táv.e.	Bv.	Msz.e.
-es→	-ke,	-ko-i-e,	-a,	-te,	-tar,	élő T.e+si,	Többes.sz.A.e.!
-en→	-ge,	-go-i-e,	-ca,	-de,	-dar,	élő T.e+si,	-ale!

Következik:

A stabil hímneműek ragozása után most a mobil hímneműek és a nőnemű főnevek ragozását fogjuk megtanulni.

A nőnemű főnevek nem fogjuk felosztani stabil és mobil csoportra, mert minden mobil nőnemű főnév **-a** végű.

Pl: e litra = a liter
e vaza = a váza